

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Citation: Hauch, Carsten: "En polsk Familie: 1-2. - 1926", i Hauch, Carsten: *En polsk Familie: 1-2. - 1926*, udg. af POUL SCHJÆRFF, 1926-29, s. XX. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hauch01val-shoot-idm140529614476496/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Endelig viser enkelte af Digtene i »En polsk Familie« baade indre og ydre Slægtskab med den vordige slaviske Poesi (»Hvi staaer du saa eensom, o Birketræ!« — »O Piill har Vinden hentet dig«), og et enkelt Citat bygger paa den tyske Folkevisesamling »Des Knaben Wunderhorn«.

V.

Det er nu muligt nærmere at karakterisere Romanens *Komposition, Stil og Sprog*.

Handlingen, der foregaar i Aarene 1829 og 30 og som i et Slutningskapitel følger Personernes Skæbne videre, skrider langsomt og udførligt fremad; efter Nutidens Anskuelse virker Bogen noget gammeldags, men med en vis Patina, der giver den Ynde, og ved en Optagethed af Emnet og en Stemmning, der hele Tiden holder Interessen fangen, saa Bogen ingenlunde føles langtrukken.

I Lighed med Forbillederne taler Forfatteren hele Tiden med (f. Eks. »Den Fremmede, som vi herefter ville kalde med hans Fornavn, Adalbert«, — »Vi maae for Resten bemærke, at . . .« dette er kun Eksempler instar omnium); han tager Standpunkt overfor Personerne (f. Eks. »hvori vi for Resten ei ubetinget kunne give ham Ret«), anstiller Overvejelser (f. Eks. om de stridige Veje i Ungdommen, eller om Tilfældets Betydning for Mennesket) og indstrør lyriske Digte af den højeste Værdi. Alt dette giver Værket et personligt og subjektivt Præg. Af mere objektiv Art er en anden Teknik, som Romanen ogsaa har Prøver paa: foruden den egentlige fremadskridende Handling berettes større Episoder eller Begivenheder, der strakt sig over en længere Tid i Form af Breve (Czernins Brev om Casimirs sørgelige Skæbne), For-

XX

tællinger fra en af de optrædende Personers Side (f. Eks. Casimirs Kærlighedshistorie, Emilies Ophold i Klostret, eller Leontines Bortførelsehistorie) eller som større Indskud. Dette sidste er Tilfældet med Pater Vincents Historie, som han noget overdrevent kun kalder »et blot Omrids af mit Liv«, skønt det strækker sig over ikke mindre end otte Kapitler. Disse større Indskud findes i flere af Hauchs Romaner; de er ingenlunde uden Betydning for Handlingen eller Personernes Karakteristik, men de virker ofte noget paaklistret eller i hvert Fald noget overdrevent retarderende. Ofte fortælles noget for Ideen eller Handlingen vigtigt i symbolsk Form; Brugen af Symboler er overordentlig fremtrædende i »En polsk Familie«; de bidrager til at give tilsyneladende ligegyldige Begivenheder en dybere Betydning, de giver Perspektiv og Syn i Billederne. Selve Bogens Idé rummes i »Eventyret i Spindestuen«, der dels er en Fortælling, som Leontine beretter, dels og navnlig et Symbol, der skal give Forstaaelsen af hele Polens Skæbne. Overordentlig fint forstaaer Hauch at anvende Symbolerne i sit Værk: I det gamle Slot findes et Ur, rustent og ødelagt; kun Døden er tilbage og vidner med sin Le om alts Forkrænkelighed; da Uret gik i Staa, begyndte ogsaa Bygningen at forfalde. Da den kostbareste Stræng paa den gamle Harpespillers Harpe brister, betyder det ikke alene, at han nu ikke kan tjene sit Brød, nej, han har mistet Sengen, der er Polakken lige saa nødvendig som Aandedrættet. Et tragisk Symbol er det, at Polakkerne, da Dødens klokken ringer, netop drikker Frihedens Skaal, og at Leontine paa Maskeraden bærer en Dianadragt med en Halvmaane; den er, ligesom Polens Magt, i Aftagende. Den Slæde, der skulde føre Fangerne til Sibirien, sammenlignes med en Ligkiste, og det nye Slot er en hæslig Trolde over for det gamle; det er den

nye Tid, Despotiets, mod den gamle, patriarkalske, derfor stikkes det i Brand af den gamle Michael; Tyranniets Bastille maa falde, men, kun en liden Stund, saa genopbygges Slottet, Polakkerne bukker under, den gamle Harpe sønderlaas af en russisk Soldat, og Polen lever kun i Aandens og Poesiens Rige.

Brugen af Symboler berører ikke alene Værkets Komposition, men præger ogsaa dets Stil og Sprog. Stilen er rolig og klar, næsten nøgtern, uden moderne Søgthed i Udtrykket; Hauch svælger ikke i sære Ord, men skriver naturligt og forstaaeligt. Naar Værket ikke des mindre hæver sig til Kunst, beror det netop herpaa; jo simple og klarere, des større Kunst. Men Stilen rummer tillige en lyrisk Underbund, der i det sproglige Udtryk kommer for Dagen, dels ved Sammenligninger af og til, dels ved de nys omtalte Symboler. Og i Bogens Digte bryder den lyriske Stil og Stemning frem med Vælde. Digtene hører til de bedste, Hauch har ydet, og det siger ikke lidt; han mestrer alle Toner, ligefra graadkvalt Vemod til harmfuld Patos og stille Resignation. Alene for Digtene kan Bogen kendetegnes som et Mesterværk. Faa har som Hauch truffet den slaviske Tone i de to tidligere nævnte Smaadigte; Vemoden ved at forlade Hjemmet har han som ingen anden mægtet at fremstille i det lille Digt: »Farvel, mit elskte Moderhiem! farvel du favre Sommer!« Og hvor i dansk Versdigtning findes et saa harmfuldt Digt som Vekselsangen: »Her Roserne blussed ved rullende Vove«? Perlen er dog Leontines Sang: »Hvorfor svulmer Weichselfloden?« Der lever hele Polens tragiske Kamp; Suk og Sorg over den mistede Frihed genlyder i Naturen som i Mennesket, hele Landet er tegnet i den ene Linje: »Derfor sørge Mark og Enge med den hvide Piil«, men dog klinger Digtet ud i et Haab om, at Lænkerne engang vil brydes.

XXII

Alligevel viser Sproget paa enkelte Punkter Pletter og Kejtetheder. Det maa ikke glemmes, at Hauch havde en svær Kamp at bestaa, for overhovedet at beherske Digtningens Form, og rundt om spores dens. Enkelte Ord og Vendinger bruges atter og atter; Digteren har f. Eks. anstrengt sig for at variere Udtrykkene for Personernes Tale og bruger derfor utallige Gange Verberne *sagde, raabte, glemnælede* og *anmærkede*. Overgangene fra ét Afsnit til et andet har voldt ham stor Vanskelighed; man skal lede længe efter en Digter, der saa ofte misbruger Ordene *imidlertid, for Resten, paa det* (— for at). Og det vrimler med gammeldags Imperativer; ogsaa nogle Tyskheder (se Noterne) og en uheldig Brug af relative Stedord (f. Eks. »Bække styrtede sig ned, der nu kun indeholdt lidet Vand, men der . . . svulmede stærkt») skæmmer Stilen; dog, dette er kun Smaating, der ikke vejer tungt i Sammenligning med Værkets ellers saa klare og stemningsfulde Sprogform.

VI.

Hauch var ingen skarp Iagttager af Virkeligheden, han levede mest i Drømme og Syner. Hans *Personer* er derfor mere Typer end Individier; baade i Repliken og i Angivelsen af det Ydre mangler de smaa individuelle Træk, der gør Skikkelserne til levende Enkeltpersoner; paa den anden Side er man fri for de udførlige Karakteristikker, der med det samme udtømmer Personernes Indre og Ydre. Og selv Typer er ingenlunde uden Liv.

I »En polsk Familie« er det, som Titlen tydeligt angiver, Hauchs Hensigt at skildre en Familie, i Relation til Polens Frihedskamp. Alle Hovedpersonerne er ligesom drejede henimod dette Problem, saale-